

Sakramenti su u Crkvi isti. Istočne katoličke Crkve imaju i opslužuju svih sedam Kristovih sakramenata. Obredi su im, međutim, vlastiti. U raznolikosti obreda ostvaruju se iste tajne, prisutnost i djelovanje iste milosti. To se, naravno, odnosi na sve bogoštovlje, na upotrebu jezika i način vršenja svete službe, na liturgiju.

Dekret se posebno osvrće na ulogu istočnih katoličkih Crkava i na njihove veze s odijeljenom braćom. Kao i cijela Crkva Kristova tako i istočne katoličke Crkve trebaju promicati jedinstvo, ekumenski duh i, u granicama svojih mogućnosti i prava, suradnju sve do dopuštenih načina sudjelovanja u zajedničkom sakramentalnom životu (communicatio in sacris; usp. str. 344—357).

Međusobna povezanost ekumenskog gibanja i povijesnog značenja jedinstva istočnih katoličkih Crkava s Katoličkom Crkvom činila je da su ova dva koncilska dekreta u nekim svojim aspektima bliski i povezani. Oba su s jedne strane važan doprinos Sabora kršćanskom zajedničkom životu i ekumenskim nastojanjima, dok su s druge, u svojim komentarima, zahvaljujući spomenutim studijama, pouka i poticaj za njihovu svakodnevnu praksu i dublja životna uprisutnjenja, i u našoj domovinskoj Crkvi.

HRVATSKA CRKVA SV. JERONIMA U RIMU

Ante Mateljan

U okviru proslava 400. godišnjice hrvatske crkve sv. Jeronima u Rimu je održan simpozij na kojem je šesnaest predavača prikazalo povijest, značenje, umjetničku vrijednost i pastoralni rad crkve koju prije 400 godina podiže papa hrvatskog podrijetla Siksto V. Simpozij je održan, kao peti u nizu simpozija organiziranih od hrvatske zajednice u Rimu, u dvorani samostana Svetih XII Apostola, zajednice franjevac konventualaca kojoj je pripadao i sam Papa Siksto V. Kroz dva dana, iako u vrijeme uskrasnih praznika, predavanjima je prisustvovao lijep broj slušatelja, uglavnom svećenika i časnih sestara Hrvata koji borave u Rimu i Talijana, prijatelja naše crkve i ljubitelja povijesti i umjetnosti. Simpoziju su prisustvovali i nadbiskup sarajevski dr. Marko Jožinović i nekadašnji rektor zavoda sv. Jeronima dr. Đuro Kokša, pomoćni biskup zagrebački, koji je ujedno bio i prvi predavač na simpoziju.

Svaki katolički narod želi imati svoju nacionalnu crkvu u središtu katoličanstva, u Rimu. Hrvatski je narod to imao od davnina. Već 1453. godine papa Nikola V. daje hrvatskoj bratovštini u Rimu crkvicu sv. Marine da uz nju podigne gostinjac. Popravljena crkva biva posvećena sv. Jeronimu. Papa Pio V. podiže je na kardinalski naslov kojoj će drugi naslovnik biti budući papa Siksto V. kardinal Felice Peretti da Montalto. Kada je postao papa, Siksto V. nije zaboravio hrvatsku zajednicu već podiže iz temelja novu, veću i ljepšu crkvu kao svoj dar narodu iz kojega je potekao. Ta crkva stoji i danas kao svjedočanstvo jednog vremena i kao znak trajne veze Rimske biskupske stolice i katoličke Crkve u hrvatskom narodu.

Uvodno predavanje na ovom simpoziju, Nacionalna oznaka hrvatske crkve sv. Jeronima, održao je mons. Đuro Kokša. Iznio je značenje i važnost ove crkve, kaptola, bratovštine i zavoda za domovinsku crkvu. Spomenuo je i pojedina imena (Fantino della Valle, bosanska kraljica Katarina, J. J. Strossmayer) povijesno vezana uz crkvu sv. Jeronima, kardinale naslovnike hrvatskog podrijetla (Felice Peretti; Leopold Kolunić/Kollonitz; Franjo Kuharić) i hrvatske umjetnike koji su ostavili svoja djela, bilo u crkvi bilo u Zavodu sv. Jeronima. Uz to ne treba zaboraviti ni značenje staroslavenske službe Božje slavljene ovdje, usred Rima.

Sadašnji rektor Zavoda sv. Jeronima dr. Ratko Perić govorio je o papi Siksto V. kao naslovniku i graditelju crkve. Već kroz petnaest godina svojeg kardinalskog naslovnštva Felice Peretti je puno učinio da bi obogatio i ukrasio »svoju« crkvu. Na dan svog papinskog krunjenja poklanja sv. Jeronimu 50 zlatnih škuda. Gradnja nove crkve je započela u ljetu 1588. Arhitekt je bio M. Longhi il Vecchio. Sam papa je barem tri puta posjetio gradilište, a 02. 06. 1589. prisustvuje prvoj sv. Misi slavljenj u tek izgrađenoj crkvi. Uz crkvu koja je stajala 20.500 škudi papa Siksto V. podiže nacionalni kaptol za svećenike hrvatskog jezika. Sve daljnje planove omela je njegova iznenadna smrt 27. 05. 1590.

Ivan Golub iz Zagreba pozabavio se institucijama vezanim uz crkvu sv. Jeronima, kao što su: Bratovština, Kaptol i Zavod. Bratovština postoji već 1453. (breve Nikole V. »Piis fidelium votis« daje bratovštini crkvicu sv. Marine i dozvolu za gradnju gostinca i bolnice). Za članove je imala mnoge znamenite i zaslužne Hrvate (A. Komulović, I. Lucić, S. Gradić, J. Križanić, I. Kukuljević). Siksto V. osniva 1589. (bula »Sapientiam sanctorum«) prvi strani nacionalni kaptol u Rimu, u kojem mogu biti samo oni koji su iz »Ilirskih (hrvatskih) provincija« i koji govore hrvatskim jezikom. (Sv. Rota 1656. tumači da pod »ilirske provincije« spadaju Hrvatska, Dalmacija, Slavonija i Bosna).

Život Zavoda je od 1790. započinjan i prekidan da bi 1901. papa Leon XIII. konačno dokinuo gostinjac i ustanovio Zavod kojemu je Pavao VI. 1971. odredio ime: *Hrvatski papinski zavod sv. Jeronima*.

Sadašnji duhovnik u Zavodu, Ivan Fuček DI, obradio je liturgijsko i pastoralno djelovanje u crkvi sv. Jeronima. Kako u prošlosti tako i danas crkva sv. Jeronima služi svojoj vjerničkoj svrsi jer je mjesto okupljanja hrvatske zajednice u vječnom gradu, znak svijesti samostalnosti i ujedno znak pripadnosti cjelokupnom narodu Božjem.

Marina Carta prikazala je umjetnička djela slikara Petra Gagliardiija u crkvi sv. Jeronima. Radi se ponajprije o tri velike freske koje prikazuju poklon kraljeva, zatim Kristovo raspeće i uzvišenje sv. križa u nebesku slavu; slikane su od 1848. do 1852. godine.

Direktorica radova na restauraciji pročelja crkve sv. Jeronima, Cinzia Croce, govorila je o netom dovršenoj obnovi fasade, o načinu rada, upotrebljenim materijalima i o daljnim planovima u vezi obnove i zaštite crkve.

Slavko Kovačić je izvjestio o važnim osobama povezanim sa sv. Jeronimom; najprije o svecima (Jeronim, Ćiril i Metod, Dujam i Rajnerij, Filip Neri, R. Belarmin i Grgur Barbarigo), zatim o papama (Siksto V, Urban VIII, Klement XIII, Pio IX. i Ivan Pavao II) i kardinalima, znamenitim arhitektima, slikarima i kiparima, pjesnicima, filozofima, teolozima i povjesničarima, piscima, prevodiocima i pripravljačima glagoljskih misala i časoslova, kojih je velik broj i koji zaslužuju sigurno veću pažnju i dublje proučavanje.

Jedan od današnjih studenata u zavodu sv. Jeronima, Ivan Milovčić, informirao je o upotrebi glagoljice u sv. Jeronimu kroz prošla četiri stoljeća. Staroslavenska služba Božja zadržala se, iako ponekad s velikim trudom, i u liturgijskim slavljinama u hrvatskoj crkvi u Rimu sve do II. vatikanskog sabora. Naglašena su i važna nastojanja svećenika vezanih za svetojeronimski kaptol i bratovštinu oko izdavanja glagoljskih liturgijskih knjiga.

Drugi dan simpozija Augusto Campa prikazao je arhitektoniku crkve sv. Jeronima i arhitekta M. Longhija il Vecchio koji je vodio radove na njezinoj izgradnji.

Maurizio Caperna u svojem interventu (San Girolamo dei Croati: lo spazio interno della Chiesa da Sisto V a Pio IX) izložio je promjene u unutrašnjosti crkve kroz prva tri stoljeća njezina postojanja te tumačio pojedine promjene i posebno temeljitu obnovu crkve za vrijeme Pia IX.

Donatella Rodriguez govorila je o promjenama u okolišu crkve, počevši od opisa gradske četvrti oko crkve i nekadašnje luke na Tiberu — Porto di Ripetta — pa do promjena izvršenih krajem tridesetih godina ovoga stoljeća.

Arnaldo Morelli ukratko je prikazao glazbeni život u crkvi sv. Jeronima. Prvi i najpoznatiji orguljaš, Alessandro Costantini (1608—1609) postao je domalo orguljaš u sv. Petru. Postojala je i »capella«, zbor koji je pjevao osobito za svetkovinu sv. Jeronima, a u arhivu se nalaze imena dvadeset orguljaša, Talijana i Hrvata.

Hrvatska crkva sv. Jeronima nije bila (i ostala) centar vjerskog života samo za Hrvate već i za brojne rimljane.

Erina Russo de Caro izložila je povezanost rimskih obitelji s crkvom sv. Jeronima. Osobito je uočljiva povezanost obitelji iz koje je potekao sam papa Siksto V, čiji je nećak, kardinal Alessandro Peretti da Montalto, bio također naslovnik naše crkve.

Lik nedovoljno poznatog slikara Giuseppe Puglija, koji je u crkvi sv. Jeronima ostavio tri svoja djela (oltarne slike: Gospa s djetetom i sv. Anom, sv. Jeronim i Pietà) osvijetlila je Alessandra Ghidoli, nastojeći prikazati umjetničku i povijesnu vrijednost njegovih djela.

Veoma zanimljivo i teološki bogato predavanje imao je Vjeko Božo Jarak iz Mostara. Svoje razmišljanje o kršćanskoj poruci umjetničkih djela u sv. Jeronimu obogatio je tumačenjem kršćanske poruke koju pojedina djela u sebi nose. Posebno je govorio o freskama P. Gagliardija i o djelima hrvatskih umjetnika: I. Meštovića (Rimska Pietà), J. Kukuljevića (Uskrsnuće Isusovo i Uskrsnuće Lazarovo) i I. Dulčića (Raspeti Krist okružen sv. Jeronimom i hrvatskim blaženicima).

Tomislav Mrkonjić je iznio kritičko vrednovanje onog što je napisano o crkvi sv. Jeronima do početka prošlog stoljeća, osobito u raznim vodičima, gradskim kartama, spisima o važnim osobama vezanim uz sv. Jeronim i u prikazima o umjetničkim djelima.

Simpozij je sa znanstvene strane zaključio Atanazije Matanić, naglasivši vrijednost dosad učinjenoga i nadu da će ova predavanja ne samo ubrzo ugledati svjetlo dana već da će, osobito s nacionalne strane, biti još produbljena i obogaćena.

Simpozij je ujedno prikladno povezan i s liturgijskim slavljem proslave 400. obljetnice crkve sv. Jeronima tako da je u crkvi slavljenoj, 2. travnja navečer na svečanoj sv. Misi predvođenoj od vicerektora Zavoda Đure Gašparovića, uz prisutnost velikog broja članova hrvatske zajednice u Rimu, pjevao mješoviti zbor zagrebačke katedrale, koji je poslije mise održao i zanimljiv koncert duhovnih skladbi.

NEOBIČNA POJAVA RUSKE DUHOVNOSTI

Irina Gorajnov, *I pazzi in Cristo nella tradizione ortodossa*, Milano, 1988.

Tomo Vukšić

Grci su ih zvali *salos* ili *moros*. Rusi im dadoše ime *jurodivyj*, a na hrvatskom bismo ih mogli nazvati svete budale ili, možda, Božje budale. Međutim, kako god ih nazvali, radi se o izrazima koji nikako ne ulaze u krug pristojnih imena moderne civilizacije. U stvari, njihova imena nikada nisu ni bila »pristojna«. — Niti su oni sami željeli da se prema njima lijepo odnosi, niti su pokazivali svoju »odgojenost« prema drugima.